

Eksamen nr. 1

- Se video: Intro
- Læs synopsis og orienter dig i

http://www.uvm.dk/~media/Files/Udd/Gym/PDF09/Eksamen/Eksamensopgaver/Stx/090116_opgave_almenstudeforberedelse09.ashx

- Se video: Eksamen 1
- Diskuter elevens præstation og giv en karakter
- Se video: Votering
- Konkluder hvad der lægges vægt på

OBS!

Se også gratis videoer med gode råd om prøver og eksamen.
Mød en række deltagere i serien "Ved det grønne bord"
www.dgb.dk

Redaktionen har i det omfang det har været muligt indhentet tilladelse til at citere eksamensopgaverne. I enkelte tilfælde er det ikke lykkedes at finde ophavsrethaveren. Skulle nogens ophavsret være krænket bedes de kontakte PTV film.

Rejsen tilbage til naturen

Samfundsfag A og dansk A

Problemformulering

Jeg ønsker at gøre rede for karakteristiske træk ved det senmoderne samfund og individets rolle heri. Herunder vil jeg redegøre for, hvorfor individet oplever fremmedgørelse, og hvilke muligheder det har for at bearbejde denne. Jeg vil undersøge, hvorfor rejsen bliver en af de måder, som individet forsøger at håndtere fremmedgørelse på. Herunder inddrager jeg den norske forfatter Erlend Loes fortolkning af denne problematik, som den kommer til udtryk i romanerne "Doppler" (2004) og "Volvo Lastvagnar" (2005). På den baggrund diskuteres det, om rejsen er blevet middel til at skabe en illusion om indhold og mening i tilværelsen.

Problemstillinger

Senmodernitet

1. Hvilke træk kendetegner det senmoderne samfund?
2. Hvordan formes individet i det centerløse samfund?
3. Hvorfor oplever individet fremmedgørelse i det senmoderne velfærdssamfund, og hvordan håndterer individet denne fremmedgørelse?

Rejsemotiv

4. Hvorfor bliver rejsen en af de centrale måder at håndtere fremmedgørelse på?
5. Hvordan markerer Erlend Loe gennem "Doppler" (2004) og "Volvo Lastvagnar" (2005) en reaktion på senmodernitetens fremmedgørelse?
 - a. Hvilke stil- og genretræk kommer til udtryk i "Doppler" og "Volvo Lastvagnar"?
 - b. Hvorfor flytter Doppler ud i skoven?
 - c. Hvilke tanker sætter den i gang hos ham?
 - d. Hvordan udvikler Doppler sig i løbet af sin rejse?

Rejsen som symbol

6. Hvordan dækker Dopplers rejse over et forsøg på at flygte fra sig selv?
7. Er den senmoderne rejse blot et tegn på middelklassens kedsomhed?

Delkonklusioner på problemstillinger

AD1: Hvilke træk kendetegner det senmoderne samfund?

- Modernitet: Industriproduktion, individualitet, internationalisme og opgør med traditioner/normer → Senmodernitet: Kompleks produktion (differentierede varer, forbrugersamfund), individualisme, globalisering og aftraditionalisering.
- Sociologen Anthony Giddens indfører begrebet senmodernitet: radikaliserer af moderniteten. Han karakteriserer senmoderniteten ved: adskillelse af tid og rum, sfæreopdeling, disembedding-mekanismer og øget refleksivitet.
- Det centerløse samfund → alt er tilladt!

AD2: Hvordan formes individet i det centerløse samfund?

- Identitetsdannelse med udgangspunkt i en kompleks socialisationsproces: Primær og sekundær socialisation = dobbeltsocialisation → nye krav til individet.
- Individet er i centrum som et selvstændigt og rationelt væsen → kulturel frisættelse.
- Dobbeltthed: Muligheder kan blive begrænsende.

AD3: Hvorfor oplever individet fremmedgørelse i det senmoderne samfund, og hvordan håndterer individet denne fremmedgørelse?

- Som en konsekvens af det uddifferentierede komplekse samfund: Nye krav til individet → begrænsende → fremmedgørelse i forhold til sig selv og omverden.
- Karl Marx påpeger (19. årh.), hvordan mennesket fremmedgøres if. til sin natur → konsekvens af det kapitalistiske samfunds strukturer.
- Udbytteforhold mellem system og sociale relationer (20. årh.): Giddens disembedding-mekanismer og Jürgen Habermas teori om 'systemverdenens kolonisering af livsverdenen'.
- Håndtering af fremmedgørelse: Forsk. strategier; fx øget politisk og religiøs tilslutning, rejsetrang, subkulturer og grænsesøgende aktiviteter.

AD4: Hvorfor bliver rejsen en af de centrale måder at håndtere fremmedgørelse på?

- Rejse (hjem – ude – hjem): Mulighed for at afprøve sin identitet i fremmede/uforpligtende omgivelser – et tomrum. Vacation = vakuum.
- Refleksiv rejse: Ændrede fysiske rammer → nyt bevidsthedsplan. Ydre rejse → indre rejse.
- Rejsen som flugt (fra det gentagne, sin identitet, det velkendte)

AD5: Hvordan markerer Erlend Loe gennem "Doppler" (2004) og "Volvo Lastvagnar" (2005) en reaktion på senmodernitetens fremmedgørelse?

a. *Hvilke stil- og genretæk kommer til udtryk i "Doppler" og "Volvo Lastvagnar"?*

- "Doppler": Elementer af udviklingsromanen: Selvrefleksion (Doppler), samspil mellem arv/miljø, uharmonisk slutning. Indre synsvinkel: Jeg-fortæller – personbunden fortæller.
- "Volvo Lastvagnar": Postmoderne metaroman: Fortælleren forholder sig ironisk og legende til det fortalte. Ydre synsvinkel: Åbenlys fortæller, der bryder virkelighedsillusionen med systematiske fortællerkommentarer. Humor/ironi i begge romaner.

b. *Hvorfor flytter Doppler ud i skoven?*

- Tilfældigt fald i skoven. Erkendelse: Andreas Doppler kender ikke sine nærmeste medmennesker → fremmedgørelse (*Doppler*, s. 30-32).
- Afstandtagen fra tidligere civiliserede liv: "Alt menneskeligt er mig fremmed" (*Doppler*, s. 78). Forarget over forbrugssamfund, måden at omgås på, samfundets indretning etc.
- Tiltrækkes af skovens forudsigelighed (÷ menneskets uforudsigelighed) - (*Doppler*, s. 75).
- Skoven: et forsøg på at etablere et tomrum, at skabe eget værdi- og normsæt.

c. *Hvilke tanker sætter skoven i gang hos Doppler?*

- For Doppler er tomheden en kendsgerning: Skoven bliver et redskab til at håndtere tomheden på. Mennesket er alene - fødes og dør alene (*Doppler*, s. 46).

- Doppler opsøger kedsomheden i stedet for at benægte den: "Kedsomhed er undervurderet" (*Doppler, s. 93*) → Glæde/tilfredsstillelse på den anden side af kedsomhed.
- Alligevel: Menneskelig trang til aktivitet, til at skabe konkret mening → Totempælen: Et minde for eftertiden til vidne om Dopplers eksistens. Forening af fremmedgjorte relationer.

d. *Hvordan udvikler Doppler sig i løbet af sin rejse?*

- "Doppler": Doppler klarer sig bedst alene. I skoven er Doppler overlegen som menneske → et indadvendt og egoistisk projekt uden plads til andre. Doppler = skoven.
- Går i krig. Udadtil: Kæmpe mod det civiliserede. Indadtil: Krigen foregår i Dopplers hoved.
- Krigen fortsætter i "Volvo Lastvagnar": Doppler møder Maj Britt og Von Borring. Fascineres af deres evne til at leve på kanten.
- Afhængig af andre mennesker: Oplever en ligeværdighed, som ikke eksisterede mellem ham og skoven (jf. at sprog, bevidsthed, moral adskiller mennesket fra dyr).
- Skillevej (uendeligt mange muligheder): Men Doppler er bundet af, hvem han er - foretager sig blot en *time out*. (*Volvo Lastvagnar, s. 153-155*).
- Indser, at han må leve blandt mennesker. Beslutter at vende tilbage til civilisationen.

AD 6: Hvordan dækker Dopplers rejse over et forsøg på at flygte fra sig selv?

- Kedsomhed: Hverdagens gentagelser → kedsomhed i skoven.
- Rejsen som tomrum. Friheden, valget og de uendeligt mange muligheder → overvældende. Forsøg på at flygte fra ansvar, identitet (jf. "Volvo Lastvagnar" s. 153-155) og absurditet.
- Doppler flygter fra civilisationen – men også fra sig selv. Indre/ydre krig.
- Joseph Brodsky: Det nytter ikke at flygte fra kedsomheden, den er et vilkår.
- Doppler vender tilbage: Tør tage tilværelsen i egen hånd og leve med dens absurditet.
- Albert Camus: Hverdagens helt tør indse tilværelsens absurditet.

AD 7: Er den senmoderne rejse blot et tegn på middelklassens kedsomhed?

- Det er uhørt at kede sig → rejse for at skabe illusionen om et spændende liv.
- Kedsomhed er et tabu (jf. "Doppler" s. 93): Opgør med den meningsløse aktivitetstrang.
- Rejsen som symbolsk kapital (jf. også Bourdieu). Flugt eller rejse? Umuligt at flygte fra sig selv. Msk er ansvarligt for egen handling og moralsk forpligtet i forhold til sine omgivelser.
- Det moderne gør op med traditioner → Det senmoderne: En søgen mod det fælles?

Diskussion af fagenes metoder og teorier

Samfundsfag (samfundsvidenskab)

- Placerer sig et sted mellem naturvidenskab og humaniora: Mellem positivistisk objektivitet og hermeneutisk erkendelse/forståelse.
- Empiri: Det menneskeskabte. Dvs. strukturer/handlingsmønstre, en levende social virkelighed. Samfundsfaglige metoder spænder vidt: Sociologien kredser om menneskelige relationer/fællesskaber, søger at beskrive generelle sammenhænge derimellem. Metoden er især induktiv og kvantitativ.
- Giddens: Makrosociolog: Primært induktiv (kvantitativ) metode, men også deduktive elementer. Positiv teori (fx adskillelse af tid og rum). Positiv empirisk baseret videnskab → generelle sammenhænge. Habermas: Primært deduktiv metode, men også induktive elementer. Normativ teori ('systemets kolonisering af livsverdenen'). Hermeneutiske træk (kommunikativ fornuft): Fortolker menneskelig kommunikation (mennesket som en del af et fællesskab).
- I mit arbejde: Kritisk fortolkende metode. Deduktiv tilgang: Teorier sammenholdt med fænomener fra "Doppler" og "Volvo Lastvagnar".

Dansk (humaniora)

- Mennesket i centrum som følende og tænkende væsen.

- Empiri: Det menneskeskabte (litteratur, kunst, historie etc.).
Hermeneutisk metode: Analyse og fortolkning/forståelse i kraft af menneskets forudforståelse (erfaring) → ny forståelse (relativ/subjektiv sandhed) → erfaring kumuleres.
- I mit arbejde: Form- og betydningsanalyse af litteratur: "Doppler" (2004) og "Volvo Lastvagnar" (2005) → empirisk erkendelse → ny forståelse – kumuleret viden (hermeneutisk spiral). Brug af andres forståelse bidrager til den ny forståelse.

Sammenfattende konklusion

- Det senmoderne samfund overlader individet til sig selv uden faste holdepunkter. Konsekvens af kompleksiteten: Øgede muligheder kan blive begrænsende → oplevelse af fremmedgørelse. Rejsen; en mulighed for afprøvning af identitet i nye omgivelser.
- Erlend Loe markerer gennem "Doppler" og "Volvo Lastvagnar" en konsekvens af senmodernitetens fremmedgørelse → Kritik af samfundet og dets normer. Rejsen og naturen som redskab til identitet. Flugt fra sig selv/kedsomhedens meningsløshed → blot *time out*.
- Forskellige rejsemotiver; indre søgen efter mening (refleksivitet), flugt fra hverdagen, et bidrag til symbolsk kapital. Individet bliver fællesskabssøgende → sammenhæng med msk.

Spørgsmål til videre undersøgelse

- Når senmodernitetens muligheder ikke bliver begrænsende, hvordan gør de sig så gældende?
- Er det muligt som menneske at flygte fra sin identitet?
- Hvilke forskellige rejsemotiver afspejles i det senmoderne samfund?

Perspektivering til tidligere AT-forløb

- AT 1.1 - *Mig og min klasse* (samfundsfag/idræt): Sociologisk teori om samfund og identitet.
- AT 2.3 - *Kulturmøder* (samfundsfag/dansk): Sociologisk teori om samfund og identitet. Samfundsfaglig metode: Kvantitativ/kvalitativ fremgang. Danskfaglig metode: Hermeneutisk tilgang til sproglig analyse.

Kommenteret litteraturliste

Bøger

- **Brodsky, Joseph (1989) "Til kedsomhedens pris" i Johannes Fibiger og Gerd Lütken (2002): Udsat – en bog om eksistentialisme. 1. udg., Gads Forlag. (s. 228-231).** *"Samspil mellem primær- og sekundærtekster. Perspektiver på eksistentialistiske problemstillinger"*.
- **Fibiger, Johannes og Gerd Lütken (2006). Litteraturens veje. 2. udg., Systime. (s. 479-526).** *"Dybdegående oversigtsværk indeholdende overskueligt minileksikon"*.
- **Føge, Peter og Bonnie Hegner (2008). Primus 1. 1. udg., Systime. (s. 37-61, 89-95)** *"Indeholder grundlæggende afsnit om humanistisk og samfundsvidenskabelig videnskabsteori. Udarbejdet i forbindelse med almen studieforberedelse"*.
- **Holm, Astrid (2005). Fire menneskesyn. 1. udg., Systime. (s. 91-94, 97 og 100-101).** *"Samspil mellem filosofiske primær- og sekundærtekster"*.
- **Jacobsen, Benny (1999). Sociologi og modernitet. 1. udg., Columbus. (s. 30-71, 72-116).** *"Præsenterer modernitetens/senmodernitetens sociologiske teoretikere på gymnasieniveau"*.
- **Loe, Erlend (2004). Doppler. 2. udg., Gyldendal paperback.** *"Skønlitterært værk, der peger på en række centrale senmoderne problemstillinger"*.
- **Loe, Erlend (2005). Volvo Lastvagnar. 1. udg., Gyldendal.** *"Senmoderne metaroman. Fortsættelse til "Doppler""*.
- **Thurén, Torsten (2006). Videnskabsteori for begyndere. 1. udg., Rosinante.** *"Grundigintrouktion til videnskabsteori"*.

Links

- <http://www.leksikon.org/art.php?n=900> *"Indkredser begrebet fremmedgørelse i samspil med bl.a. Marxistisk fremmedgørelse/tingsliggørelse"*.
- <http://www.litteraturnu.dk/univers.php?action=read&id=503> *"Anmeldelse af "Volvo Lastvagnar". Form- og indholdskommentarer"*.